

ZEUGEN: GEDRAG & COMFORT

Als we gedomesticeerde varkens in het wild of met weidegang houden vertonen ze hetzelfde gedrag als dat van hun voorouders de wilde zwijnen.

INTRODUCTIE

- **Varkens leven in sociale** familiegroepen van een paar zeugen en hun nakomelingen.
- Besteden **het grootste deel van hun actieve tijd aan wroeten**, foerageren en exploreren, waardoor ze voldoende lichaamsbeweging en stimulatie krijgen.
- Maken een gemeenschappelijk nest om in te slapen, maar maken een individueel nest om in het werpen.
- Mesten in mestgebieden op enkele meters afstand van een nest.
- **Woelen** in een modderpoel om zichzelf af te koelen door verdamping omdat ze bijna geen zweetklieren hebben.
- Bepalen een **sociale rangorde** die, eenmaal vastgesteld en bij voldoende ruimte, meestal wordt onderhouden door jongere/kleinere dieren door grotere/oudere plaats te vermijden in plaats van ermee te vechten.
- Verdringen meestal varkens met een lagere rang bij de competitie om voer.

!!! LET OP: De sociale organisatie van varkens betekent dat zeugen zelden onbekende varkens ontmoeten

!!! LET OP: Met behulp van hun intelligentie en geheugen (bijvoorbeeld voor voedselvoorraden) kunnen ze andere varkens minimaal 6 weken herkennen

VARKENS COMMUNICEREN OP VERSCHILLENDE MANIEREN:

- 1- Met behulp van hun goe ontwikkelde **reukvermogen** niet alleen om voedsel te vinden, maar ook om anderen rechtstreeks en via hun urine of mest te herkennen.
- 2- **Met behulp van feromonen en andere geuren** rond de bronst en de dekking en als alarmsignalen.
- 3- **Met behulp van een reeks van knorren, alarmsignalen en andere geluidssignalen** om te communiceren en om de groep bij elkaar te houden, in het bijzonder tijdens het foerageren.
- 4- Het gezichtsvermogen mag dan minder belangrijk zijn, maar wordt ook gebruikt voor individuele herkenning.

Zeugen onderzoeken hun omgeving

FOERAGEERGEDRAG

✓ In de gangbare veehouderij, worden zeugen gewoonlijk beperkt gevoerd en krijgen een of twee maaltijden per dag. Daarom hebben ze vaak honger en zijn zeer gemotiveerd om te eten. Een rantsoen met ruwvoer (bijvoorbeeld hooi, maïs of kuilgras) en vezelrijk dieet moeten worden aangeboden om het hongergevoel te verminderen. Volgens Deens onderzoek voldoet stro niet om het hongergevoel te verdrijven, maar het wordt wel gebruikt om in te wroeten. Zeugen zijn sterk gemotiveerd om te foerageren en **moeten gelegenheid hebben om te wroeten en te kauwen**. Lang stro biedt veel voordelen als wroetmateriaal: het is manipuleerbaar, biedt thermische isolatie en ligt comfortabel, en kan worden gebruikt als strooisel voor een droge vloer.

✓ Andere geschikte wroetmaterialen voor dichte vloeren zijn onder andere **hooi, houtsnippers, houtkrullen, zaagsel, schors en champignon compost**.

✓ Zeugen zijn gemotiveerd om op hetzelfde tijdstip te eten en ze moeten in staat zijn om **gelijktijdig toegang tot het voer te krijgen**. Indien dit niet mogelijk is (bijvoorbeeld in systemen met voerstations), **moeten zeugen tijdens het voeren worden beschermd**. Dit is een algemene eis omdat zeugen elkaar fel zullen concurreren om voer. Voerstations, voerboxen of verspreiding van voer bij vloervoeding, helpen om directe concurrentie te minimaliseren.

!!! LET OP: Indicatoren dat niet aan de behoeften rond het voeren en het foerageergedrag wordt voldaan zijn het optreden van stereotiep gedrag (dwz doelloos, repeterend, zoals stangbijten), voortdurend exploratief gedrag, huidschrammen, en het vóórkomen van klingbijten.

SOCIAAL GEDRAG EN HET GEBRUIK VAN DE RUIJTE

Het houden van zeugen in stabiele groepen van 4-5 dieren komt het dichtst bij de natuurlijke groepsgrootte.

Maar zeugen kunnen ook in grotere groepen worden gehouden, soms met meer dan 100 dieren. In grote groepen is mengen gebruikelijk als zeugen voor het werpen uit de groep worden verwijderd en terugkomen in de groep na het spenen. Deze veranderingen in de groepssamenstelling kunnen tot agressie leiden, hoewel dit in grote groepen (>100) meevalt omdat zeugen dan minder in staat zijn om onbekenden in de groep te vinden en meer vluchtruimte hebben.

!!! LET OP: De sociale rangorde in een groep zeugen kan worden gehandhaafd door vechten, maar ook door meer subtiel gedrag, zoals dreigen, vluchten en vermijden. Dit vereist ruimte en vloeren die niet glad zijn om "blessures" te beperken. Indicatoren van sociale problemen zijn huidschrammen en wonden door klingbijten.

✓ Het wettelijke minimum hokoppervlak per zeug in een groep is 2,25m², maar meer ruimte vermindert agressie en verwondingen en resulteert in betere technische resultaten.

✓ Visuele barrières (bv. scheidingswanden, stobalen, hangende flappen) bieden ondergeschikte varkens de kans om te ontsnappen en zich te verbergen waardoor agressie vermindert. Onderverdeling van de ligruimte in ligvakken stimuleert de vorming van stabiele subgroepen en maakt het makkelijker om nieuwe kleine groepen te introduceren.

✓ Het houden van zeugen in groepen lukt het best als er aparte gebieden zijn voor liggen, eten en drinken en mesten.

✓ De ligruimte moet comfortabel en ingestrooid zijn en voldoende ruimte bieden zodat alle zeugen tegelijkertijd kunnen liggen.

✓ De structuur en grootte van de eetruimte is afhankelijk van het voersysteem.

✓ Het mestgebied moet regelmatig worden gereinigd en gescheiden zijn van de ligruimte.

✓ Drinkwater moet bij het mestgebied verstrekt worden om zeugen te stimuleren dat ze weglopen van de voerbak na het eten.

✓ Er moeten voldoende drinkplaatsen zijn om concurrentie te voorkomen.

VOORKOM VERWONDINGEN EN MAAK HET AANGENAAM VOOR DE ZEUGEN

ER ZIJN VERSCHILLENDE WERKWIJZEN EN ONTWERPEN VOOR WARME EN KOELE KLIMAATZONES:

✓ Het toevoegen van **strooisel** op dichte vloeren kan zeugen warm houden bij koud weer en tevens kreupelheid, klauwafwijkingen en huidschrammen verminderen, die elk tekenen zijn van een verminderd welzijn.

✓ Vloeren met strooisel moeten schoon worden gehouden om vooral bij warm weer hygiëneproblemen te verminderen en infectiedruk te verlagen.

✓ Als het hele hokoppervlak ingestrooid is kan dat leiden tot te weinig slijtage van de klauw met woekeringen en kreupelheid als gevolg.

✓ Bij een gedeeltelijk roostervloer kan een verlaagde ingestrooide ligruimte voorkomen dat strooisel de roostervloer verstopt.

✓ Hoogteverschillen in de vloer verhogen het risico op klauwbeschadigingen en kreupelheid.

✓ Kunststof matten zijn comfortabeler dan een betonnen vloer en beschermen tegen huid- en gewrichtsaandoeningen.

!!! LET OP: Vloeren moeten droog en stroef worden gehouden met name bij de introductie van nieuwe zeugen en gelten in een groep.

Rustplaats met stro

✓ Bij warm weer helpt het om een **douche** te hebben of een schone natte ruimte met een koele ligvloer.

✓ Zeugen zouden niet hoeven te gaan zoelen in mest en urine om verkoeling te zoeken.

